

روزشمار جنگ

دوشنبه

۱۵ اردیبهشت ۱۳۶۵

۲۵ شعبان ۱۴۰۶

۵ مه ۱۹۸۶

۱۲۹

نیروهای گشتی رزمی ناوتیپ کوثر سپاه پاسداران هنگام عزیمت به خور عبدالله برای انهدام یک یدک‌کش عراقی با نیروهای عراقی درگیر شدند.

ساعت ۱۹:۴۵ امروز، بخشی از نیروهای گردان ابوالفضل^(ع) از ناوتیپ کوثر به وسیله ۷ فروند قایق، با هدف انهدام یک یدک‌کش عراقی که دو هفته قبل در خور عبدالله بین ام‌القصر و جزیره بویان مورد اصابت موشک‌های رزمندگان قرار گرفته بود، عازم خور عبدالله شدند. ۲ فروند از قایق‌های گردان ابوالفضل^(ع) پس از نزدیک شدن به یدک‌کش، به آن حمله کردند که با واکنش نیروهای عراقی مستقر در آن مواجه شدند. به گزارش فرمانده قرارگاه نوح در حین این درگیری، یک ناوچه عراقی از بویه ۲۱ به سمت نیروهای خودی به حرکت درآمد و از فاصله ۳ مایلی با توپ‌های مستقر در ناوچه، رزمندگان را هدف قرار داد. دقایقی بعد ناوچه دیگری به پشتیبانی از ناوچه اول وارد عمل شد. در این وضعیت نیروهای خودی به دلیل نابرابری قوا پیش از اینکه صدمه‌ای ببینند به پایگاه خود بازگشتند.^۱

۱۳۰

افزایش تحرکات نظامی ارتش عراق در مناطقی مانند حاج‌عمران، مهران، جزیره مجنون و فاو احتمال حمله به مواضع نیروهای خودی در بعضی از این مناطق را قوت بخشیده است.

سپاه پاسداران نقره با توجه به نقل و انتقالات نیروهای عراقی در منطقه حاج‌عمران هشدار داد که اکثر جاش‌ها به منطقه حاج‌عمران اعزام شده‌اند و به احتمال زیاد دشمن قصد حمله به آنجا را دارد.^۲ دفتر فرماندهی سپاه شمال نیز به نقل از قرارگاه نجف ۲ اعلام کرده است: «امروز، در محور مهران از ساعت ۷ تا ۸، [تردد] ۵۱ دستگاه تانک از طرف بدره به طرف مندلی مشاهده گردیده است.»^۳ همچنین امروز، ۱۰ نفر از گشتی‌های دشمن در منطقه مهران دیده شدند و یک هواپیمای عراقی به حریم هوایی منطقه مهران تجاوز کرد.^۴

در پی تحرکات ارتش عراق، رکن ۲ ژاندارمری جمهوری اسلامی هم، در دو گزارش جداگانه از تقویت توپخانه سنگین دشمن در منطقه قوره تو و نیز استقرار ۴۰۰ نفر نیرو در پایگاهی در منطقه شرق قلعه دیزه خبر داد.^۵

واحد اطلاعاتی قرارگاه نصرت مستقر در منطقه هور نیز در یک جمع بندی به قرارگاه کربلا هشدار داده است که باتوجه به افزایش فعالیت نیروهای پیاده، استمرار فعالیت مهندسی و تداوم اجرای آتش توپخانه نیروهای عراقی، احتمال تک دشمن در جزیره جنوبی مجنون و غرب پاسگاه طلائییه قدیم وجود دارد.^۶

همچنین در گزارش واحد اطلاعات قرارگاه نوح به قرارگاه خاتم آمده است: فعالیت خودروهای دشمن در این دوره، به خصوص روی جاده ام القصر چشمگیر بوده است.^۷

۱۳۱

عراق برای مقابله با فعالیت های مهندسی نیروهای ایران در منطقه فاو و همچنین آمادگی برای اجرای عملیات علیه ایران، همه امکانات سازمانی ارتش، وزارتخانه ها و بخش خصوصی را به کار گرفته است.

به گزارش واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران، ارتش عراق در منطقه والفجر ۸ (فاو) با همه امکانات خود در تلاش برای انهدام ادوات مهندسی و خنثی کردن اقدامات مهندسی یگان های رزمی سپاه پاسداران است. باتوجه به اینکه دشمن بعضی برای بازسازی واحدهای آسیب دیده خود و کسب آمادگی برای اجرای عملیات وسیع، نیاز به زمان دارد، فرصت مناسبی فراهم شده تا یگان های خودی به ایجاد استحکاماتی نظیر پل، اسکله، کانال، سیل بند، جاده و خاکریزهای خطوط مقدم و ایجاد موانع سیم خاردار و میادین مین پردازند، باین حال، ارتش متجاوز عراق با طراحی و اجرای آتش های گوناگون برای جلوگیری از فعالیت های مهندسی رزمندگان، همه توان خود را بسیج کرده است. همچنین با وجود تلفات و خسارات سنگینی که نیروی هوایی ارتش عراق در عملیات والفجر ۸ متحمل شده، هواپیماهای جنگنده عراقی به محض مساعد شدن اوضاع جوی، بر فراز منطقه ظاهر شده و در صورت مشاهده هر پل یا اسکله جدید فوری آن را بمباران و منهدم می کنند.^۸ در این گزارش افزوده شده است که عراق به احداث کانال های جدید در منطقه که امکان

* واحد اطلاعات قرارگاه نجف نیز در گزارشی جداگانه، در این باره آورده است: «دشمن بعضی از ۱۳۶۴/۱۲/۱ در منطقه فاو جهت تخریب پل ها و مناطق حساس از هواپیماهای سوخوی ۲۵ استفاده می نماید. این هواپیما به علت استفاده از سیستم لیزری دارای هدف گیری بسیار دقیق در بمباران ها می باشد، ولیکن باتوجه به آموزش کم خلبانان آن و ترس از پدافند هوایی رزمندگان اسلام، تاکنون نتوانسته اند هدف ها را با استفاده از سیستم لیزری دقیق مورد اصابت قرار دهند، ولیکن چنانچه آموزش این خلبانان کامل گردد با استفاده از این سیستم قادر خواهند بود که هدف ها را دقیقاً مورد اصابت قرار دهند.» [سند شماره ۱۳۶۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه ای اطلاعاتی قرارگاه نجف ۲، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۵]

آب‌انداختن در جلوی مواضعش را فراهم می‌کند و اکنش بسیاری نشان داده و به همین دلیل محل استقرار دستگاه‌های پمپاژ آب یا دستگاه‌های مهندسی را به‌طور دائم هدف قرار می‌دهد. ارتش عراق همچنین با استقرار ۱۰۰ دستگاه تانک، ۷۶ آتشبار توپ و ادوات، آتش سنگین مستقیم و منحنی را روی خطوط اول نیروهای ایرانی اجرا می‌کند، طوری‌که پس از گذشت چند روز، خاکریزها صاف می‌شوند و اگر دائم ترمیم نشوند به‌طور کامل از بین می‌روند.

واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران در ادامه این گزارش افزوده است: هم‌زمان با این سلسله اقدامات تاکتیکی، ارتش و رژیم متجاوز عراق از مدت‌ها قبل برای افزایش توان مهندسی خود در جنگ، همه نیرو و امکانات این کشور را در خدمت جنگ گرفته‌اند. به همین منظور، تقریباً همه امکانات وزارت راه و شرکت‌های راه‌سازی، دارندگان کمپرسی‌ها و وسایل مهندسی شخصی، شرکت‌های خارجی و امکانات ارتش برای مهندسی جنگ بسیج شده‌اند و اکنون همه این امکانات مهندسی در منطقه فاو به کار گرفته شده و با وجود آتش توپخانه یگان‌های نیروی زمینی سپاه مستقر در منطقه، عراق همچنان مشغول احداث جاده‌ها، سیل‌بندها، کانال‌ها و پل‌های بسیاری است. برخی از اقدامات مهندسی عراق چنین است:

۱. احداث جاده‌ای با عرض ۸ تا ۱۰ متر، ارتفاع ۱ تا ۲ متر و طول ۱۵۰ کیلومتر که ۵۰ کیلومتر آن آسفالت می‌باشد که حدود ۳,۰۰۰,۰۰۰ متر مکعب خاک‌ریزی داشته است.

۲. احداث سیل‌بند و خاکریزی به طول ۵۰ کیلومتر، که حدود ۰/۵ تا ۱ میلیون متر مکعب خاک‌ریزی داشته است.

۳. احداث کانال با عرض و عمق مناسب به طول ۳۰ کیلومتر.

۴. احداث مواضع برای استقرار ۴۰ گردان توپ و چندین عقبه و بنه مهمات قرارگاه و ... که حداقل ۱ میلیون متر مکعب خاک‌ریزی داشته است.

۵. احداث یک پل در منطقه ام‌القصر به طول ۲۰۰ متر و یک پل در محور جزیره حجام به طول ۳۰۰ متر. عراق با احداث سه جاده در حدفاصل دو جاده استراتژیک فاو - بصره و فاو - ام‌القصر محدودیت‌های خود را از نظر نقل و انتقالات و خطرهای احتمالی کانالیزه‌شدن در منطقه از بین برده است و با احداث مواضع توپ‌ها و بنه‌های مهمات به خارج از بُرد آتش خودی، از آسیب‌پذیری‌های خود کاسته است.

واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران سپس با اشاره به ادامه فعالیت شبانه‌روزی ارتش بعثی برای تکمیل پروژه‌های مهندسی خود، هشدار داده است: «اطلاعات مخفی و آشکار موجود نشان می‌دهد که دشمن بعثی برای اجرای یک عملیات وسیع در منطقه فاو، تمامی فعالیت‌های جمع‌آوری نیرو، آموزش، تجهیزات و پای‌کار آوردن امکانات و اقدامات مهندسی را پایه‌پای هم و با زمان‌بندی مشخص به پیش می‌برد و انتظار می‌رود که با گرم‌شدن هوا، خشک‌شدن زمین و تکمیل برخی اقدامات آموزشی و مهندسی به یک حمله وسیع در خردادماه اقدام کند.»

در پایان گزارش تأکید شده است: «باید با استفاده از فرصت موجود و با بهره‌گیری از حداکثر امکانات موجود در جمهوری اسلامی، به ایجاد استحکامات، خاکریزها، کانال‌ها و احداث پل‌ها و عقبه‌ها اقدام کرد و خود را آماده مقابله با فشارهای آینده دشمن بعثی نماییم. به این منظور، تشدید اقدامات مهندسی و آماده‌سازی همه‌جانبه رزمندگان برای پاسخ‌گویی به حملات دشمن بعثی متذکر می‌گردد.»^۸

گزارش فرماندهی اطلاعات ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی نیز حاکی است که عراق برج دیدبانی قشله را که در عملیات والفجر ۸ با آتش دوربرد رزمندگان منهدم شده بود، امروز پس از بازسازی، راه‌اندازی کرد. با شروع فعالیت این برج، تماس رادیویی فرماندهان دشمن در منطقه پایگاه هوایی شعبیه برقرار شده است.^۹

۱۳۲

علی شمشانی و سرهنگ جمالی فرماندهان قرارگاه مشترک خاتم ۱ و خاتم ۲، به قرارگاه عملیاتی مشترک سپاه و ارتش ابلاغ کردند که به منظور مقابله با تهاجمات ارتش عراق به خطوط پدافندی نیروهای خودی، برای مناطق تحت مسئولیت خود طرح‌های پدافندی تهیه کنند و همه اقدامات لازم را به‌طور مشترک انجام دهند. این ابلاغیه در ۹ بند بدین شرح تنظیم شده است:

۱. طرح پدافندی مناطق تحت مسئولیت هر قرارگاه با توجه به نیروی موجود و به‌صورت مشترک تهیه و نیازهای پدافند از نظر یگان‌های مانوری و پشتیبانی رزمی به‌طور جداگانه گزارش شود.
۲. استقرار عناصر کمین و ایجاد موانع در جلوی خطوط پدافندی و طرح سد موانع گزارش شود.
۳. در احداث قرارگاه‌های مشترک، به هم‌جواری یا نزدیکی هم بودن توجه شود، در غیر این صورت فرماندهان قرارگاه‌های مشترک در طول هفته حداقل دو جلسه برای مبادله اطلاعات، تهیه طرح‌های مشترک و بررسی و رفع نارسایی‌های منطقه مربوط تشکیل دهند.
۴. گشتی‌های شناسایی و رزمی به‌طور مشترک و به‌منظور کسب اطلاعات و فرسوده‌کردن دشمن و بالاخره تقویت روحیه آفندی نیروهای خودی به‌صورت مداوم اعزام شوند و نتیجه فعالیت گشتی‌ها ضمن درج در گزارش‌های نوبه‌ای در جلسات مشترک ارائه شود.
۵. تیم‌های عملیاتی مشترک در هریک از قرارگاه‌ها تشکیل و ضمن گزارش صورت‌اسامی آنان، به‌طور مرتب برای بازدید از خطوط پدافندی و بررسی نارسایی‌ها اعزام شوند.
۶. به‌منظور ایجاد اعتماد در زیردستان، لازم است فرماندهان رده‌های مختلف از خطوط پدافندی مربوط بازدید به عمل آورده و با پرسنل جمعی خود در خطوط مقدم ملاقات کنند.
۷. از جهادهای منطقه به‌صورت مشترک استفاده شود و کارهای واگذاری به جهادها حتماً پس از تصویب فرماندهان مشترک به اجرا گذاشته شود.
۸. طرح‌های آفندی محدود و نیمه‌گسترده در مناطق محول‌شده به‌صورت مشترک تهیه و ضمن گزارش نیازمندی‌های مربوط شناسایی تا پایین‌ترین رده توسعه داده شود.

۹. دادگاه نیروهای نظامی و انتظامی کل کشور در جهت تقویت فرماندهان و برای رسیدگی به جرائم پرسنل خاطی در باختران مستقر شده است، همکاری‌های لازم در کلیه رده‌های فرماندهی با مسئولان دادگاه به عمل آید.

گفتنی است که این دستورالعمل به امضای علی شمخانی و سرهنگ جمالی رسیده است و برای قرارگاه خاتم‌الانبیاء(ص)، ستاد مشترک ارتش، نیروی زمینی سپاه و ارتش، قرارگاه‌های مشترک نجف ۲، نجف ۳ و نجف ۴ و نیز قرارگاه نجف سپاه پاسداران ارسال شده است.^{۱۰}

۱۳۳

فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران، دستورالعمل تشکیل گردان‌های پدافند مرزی قائم را به فرماندهی سپاه کشوری ابلاغ کرد. طبق این دستورالعمل یگان‌های رزمی نیروی زمینی سپاه پاسداران مأموریت دارند تا در مناطق واگذار شده به آنها در خطوط سرتاسری غرب تا جنوب، خط پدافندی را تحویل گرفته و آمادگی مقابله با هر حرکت ایزدایی دشمن را داشته باشند. بدین منظور یگان‌های رزمی با پشتیبانی ناحیه مربوط، باید اقدام به تشکیل محورهای پدافندی تحت‌عنوان گردان‌های مرزی قائم کنند.

در این دستورالعمل وظایفی برای گردان‌های پدافند مرزی قائم در نظر گرفته شده که مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از:

۱. شناسایی محدوده خط پدافندی تا عمق خط اول دشمن.
۲. ثبت تیر روی مواضع حساس و گره‌های مواصلاتی دشمن.
۳. مقابله با تک‌های محلی و حرکت‌های ایزدایی دشمن.
۴. استحکام خط پدافندی (اقدامات سنگرسازی و ایجاد موانع).
۵. گزارش حرکات و جابه‌جایی‌های دشمن در جلوی منطقه مسئولیت هر گردان به قرارگاه مربوط.
۶. اعزام گروه‌های گشتی رزمی به جلوی منطقه مسئولیت.
۷. اعزام کمین به جلوی خط پدافندی.
۸. بررسی منطقه به‌منظور اجرای اقدامات مهندسی و آماده‌سازی برای عملیات.
۹. آمادگی برای اجرای عملیات‌های محدود تا استعداد ۲ گروهان.
۱۰. تربیت کادر و آموزش نیروهای گردان.
۱۱. آماده‌کردن مواضع ادوات در منطقه مسئولیت.

در این دستورالعمل درمورد سازماندهی گردان‌های پدافندی مرزی مقرر شده است:

۱. گردان‌های پدافند مرزی هر ناحیه جزء سازمان یگان رزمی همان ناحیه است.
۲. مسئولیت تأمین نیروی گردان‌های پدافندی به‌عهده نواحی کشوری است و سازماندهی گردان‌های پدافندی تحت‌نظارت یگان‌های رزمی مربوط انجام می‌شود.

۳. در برآورد نیروهای گردان به جای به کارگیری پاسدار رسمی، در صورت کمبود نیرو می توان پاسدار افتخاری و به جای پاسدار افتخاری از مشمول پیمانی با تعهد ۵ ساله و به جای پاسدار وظیفه از بسیجی های با تعهد ۶ ماهه استفاده کرد.

همچنین در این دستورالعمل به طور کامل سازمان، تشکیلات و تعداد نیروی هر گردان؛ سلاح های لازم؛ مهمات و نیز جزئیات امکانات مورد نیاز هر گردان مشخص شده، از جمله اینکه هر گردان قائم دارای ۴ گروهان رزمی است که هر یک از این گروهان ها دارای ۷ پاسدار رسمی، ۱۸ پاسدار افتخاری، ۸ نیروی وظیفه و ۶۵ رزمنده بسیجی است.^{۱۱}

۱۳۴

فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران خواستار تهیه بالگرد ۲۰۶ و نصب موشک تاو روی آن شد. علی ششمخانی در نامه ای به فرماندهی قرارگاه مرکزی خاتم الانبیا(ص) نوشته است: «نظر به اینکه هلیکوپترهای ۲۰۶ در هوانیروز ژاندارمری به تعداد زیاد موجود است و به عنوان هلیکوپتر غیر نظامی، تهیه آن به راحتی امکان پذیر است، خواهشمند است نسبت به اجرای طرح مسلح نمودن این هلیکوپتر به موشک ضدتانک تاو دستورات لازم را صادر فرمایید.»^{۱۲}

۱۳۵

مسئولان قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران در جلسه ای با اعضای کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس شورای اسلامی کلیات حوادث و اوضاع کنونی جبهه ها را تشریح کردند.* در این جلسه که ساعت ۱۰:۲۱، شروع شد علی عبداللهی عملیات اخیر رزمندگان در منطقه فاو (۱۳۶۵/۲/۸) و حمله دشمن به فکه (۱۳۶۵/۲/۱۰) را به طور کامل تشریح کرد. وی در بخشی از گزارش خود مقاومت نکردن نیروهای خودی را از جمله دلایل شکست عنوان کرد و گفت پس از حمله عراق وقتی وارد منطقه شدیم اصلاً خطی از نیروهای خودی وجود نداشت. خط، پیوستگی خود را از دست داده بود و اگر دشمن ادامه می داد کسی نبود جلوی آن را بگیرد. عراقی ها ۹ کیلومتر پیشروی کردند. یک خاکریز تعجیلی هم زدند. باتوجه به اینکه ارتش عراق هنوز مواضع خود را به خوبی درست نکرده بود، امکان عقب راندن نیروهای عراق وجود داشت،

* در این جلسه از قرارگاه نیروی زمینی سپاه یعقوب زهدی جانشین فرمانده توپخانه سپاه، علی عبداللهی از مسئولان طرح و عملیات قرارگاه، یوسف فروتن، علی عساکره فرمانده واحد ادوات سپاه و از نمایندگان مجلس شورای اسلامی شوشتری نماینده مردم قوچان و عضو کمیسیون قضایی، جلالی نماینده مردم فیروزآباد و عضو کمیسیون کشاورزی، هجرتی نماینده مردم قزوین و عضو کمیسیون آموزش و پرورش، عوضزاده نماینده مردم شیروان و عضو کمیسیون نهادهای انقلابی، محمد شهنی مصطفی نماینده مردم مسجد سلیمان و عضو کمیسیون بهداری، هراتی نماینده مردم سبزوار و عضو کمیسیون برنامه و بودجه و یکی از نمایندگان عضو کمیسیون دفاع حضور داشتند.

اما برخی ناهماهنگی‌ها مانع از اقدام جدی علیه دشمن شد. درحالی‌که اگر دشمن کمی دیگر پیشروی می‌کرد ما ناچار بودیم تا منطقه برغازه عقب برویم. همان روز تعدادی از بچه‌های تیپ ۱۰ سیدالشهدا^{۱۲} سپاه پاسداران رفتند و امکاناتی که نیروهای خودی در منطقه جا گذاشتند، به عقب آوردند. عبداللہی در ادامه افزود: «منطقه فکه در بین سایر مناطق در اولویت درجه ۲ قرار دارد. به‌خاطر اینکه فاصله دشمن با ما خیلی زیاد بوده، ولی این‌طور هم نبوده که کسی به یگان‌هایی که به آن منطقه برای پدافند یا کارکردن رفته‌اند نگفته باشد که این منطقه حساس است و تأکید شد که احتمال تک در آنجا همیشه است. ... ما در اینجا [فکه] خط محکمی داشتیم، ولی به‌نظرم مقاومتی صورت نگرفت. اگر ما در اینجا کوچک‌ترین مقاومتی می‌کردیم، دشمن قادر نبود خط ما را بشکند. ... [درحالی‌که] ما در جزیره مجنون با دشمن ۵۰ متر فاصله داریم در عرض دو دقیقه می‌توانیم به هم برسیم. باتوجه‌به حساسیت جزیره، چندبار تک شده، ولی با هوشیاری نیروهای سپاه و مقاومت آنها، دشمن قادر به پیشروی نشد. زیرا نیروها مقاومت می‌کنند، تلفات هم می‌دهند، اما این‌طور نیست که تا دوتا شهید دادند، کل نیروها خط را تخلیه کنند. ما با تجربه می‌گوییم که دشمن روحیه ندارد. ما به‌عین دیدیم که هرجا در برابر دشمن مقاومت کنی، دشمن قادر نبوده خط ما را بشکافد.»^{۱۳}

علی عبداللہی در پاسخ به گفته یکی از اعضای کمیته مجلس درمورد اینکه برخی فرماندهان گفتند ما احساس کردیم دشمن اینجا قصد فریب داشته است، توضیح داد: «البته اینها سازمانشان کامل نبود، ولی ۱۵ دستگاه تانک و ۳۰ دستگاه نفربر از دست داده‌اند. پس معلوم است بیش از این امکانات داشته‌اند. ادواتشان کم بوده است، ولی یک گردان توپ داشته‌اند. نیرویی که از دشمن به خط آنها زد ۳ تیپ بود، ولی به‌رحال امکان مقاومت وجود داشت.»^{۱۴}

۱۳۶

بنا به پیشنهاد فرمانده سپاه سوم ارتش عراق به‌منظور بررسی و ارزیابی پیشرفت کار گشتی‌های شناسایی و ایجاد تحرک در آنها، یک گردهمایی با شرکت افسران اطلاعات لشکر ساعت ۱۱ روز ۱۵ اردیبهشت ۱۳۶۵، در محل قرارگاه فرماندهی سپاه سوم تشکیل گردید. یکی از اسناد به‌دست‌آمده از ارتش عراق نامه‌ای است که فرمانده لشکر ۳۰ پیاده ارتش عراق برای فرمانده تیپ ۲۳ درباره نتایج این بررسی ارسال کرده است.

در این نامه درباره ضعف‌های فعالیت‌های جاری نیروهای گشتی شناسایی ارتش عراق چنین آمده است: «باتوجه‌به مواضع از قبل آماده‌شده در جلو و مناطق واحدها، گشتی‌ها برای اجرای مأموریت‌های معمولی به آنجا رفته و روز دوم برمی‌گردند که فعالیت و کار آنها محدود، یکنواخت و بی‌تحرک بوده و در سطح مطلوب نمی‌باشد. در این مدت هیچ‌گونه پیشرفتی که حاکی از ابتکار و فعالیت افسران اطلاعات یا تیپ‌ها و گردان‌ها باشد، مشاهده نشده بلکه

فعالیت‌ها منحصر به اجرای برنامه ماهانه بوده است. اطلاعاتی که گشتی‌ها جمع‌آوری می‌کنند، اطلاعاتی سطحی و عادی می‌باشد که به‌هیچ‌وجه متناسب با امکانات و تلاش‌هایی که در این راه صرف می‌شود، نمی‌باشد.»

در این نامه هدف‌های اعزام نیروهای گشتی شناسایی چنین اعلام شده است:

۱. بررسی نیروی دشمن از جنبه‌های سازماندهی، تجهیزات، مناطق گسترش نیروها و محل و چگونگی تجمع نیروهای احتیاط.

۲. گرفتن اسیر.

۳. دستیابی به اسناد و نمونه‌هایی از تسلیحات و تجهیزات دشمن.

۴. کنترل زمین ممنوعه و جلوگیری از کسب اطلاعات مربوط به یگان‌ها و مقاصد خودی توسط گشتی‌های دشمن و تأثیر گذاشتن بر روحیه نیروهای دشمن.»

در این نامه همچنین آمده است: «ازجمله تجربیاتی که در طول جنگ به دست آمده این نکته است که هریک از طرفین جنگ که به زمین ممنوعه کنترل داشته و مانع رسیدن گشتی‌های طرف مقابل به موضع خودی و کسب اطلاعات دقیق و شناخت منطقه بشود، برنده عملیات خواهد بود. دشمن در این زمینه از ما پیشی گرفته و با اعزام گشتی‌هایش، اطلاعات لازم به‌ویژه اطلاعات مربوط به آرایش یگان‌های خودی، محورها و راه‌های ارتباطی واقع در شبکه موانع زمینی ما و آنها را تأمین می‌کند.»^{۱۵}

۱۳۷

جنگنده‌های عراقی به حریم هوایی چند شهر غربی ایران تجاوز کردند، اما تلاش آنها برای بمباران تأسیسات نفتی جزیره خارک ناکام ماند. همچنین منابع بی‌طرف ادعای عراق را درباره بمباران اهداف بزرگ دریایی تأیید نکردند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، هواپیماهای جنگنده عراقی از ساعت ۹:۲۰ تا ۹:۳۰ صبح امروز، به حریم هوایی شهرهای ایلام، دره‌شهر، صالح‌آباد (از توابع ایلام)، سنندج و باختران تجاوز کردند که با واکنش مؤثر پدافند هوایی، امکان اجرای آتش و بمباران شهرها از آنها سلب شد و فقط توانستند اقدام به شکستن دیوارهای صوتی کنند.^{۱۶}

قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) از بمباران شهر سقز به‌وسیله هواپیماهای عراقی^{۱۷} و فرماندار شهرستان بانه از تجاوز هواپیماهای دشمن به حریم هوایی شهر بانه خبر دادند.^{۱۸}

همچنین به گزارش دفتر فرماندهی نیروی دریایی سپاه پاسداران، ساعت ۱۶:۲۱ جنگنده‌های عراقی جنوب شرقی جزیره خارک در خلیج فارس را بمباران کردند. در این حمله هوایی ۴ بمب با فاصله تقریبی ۲۰۰ متر از پاسگاه شماره ۵ به داخل آب اصابت کرد که خسارتی در پی نداشت.^{۱۹}

باین حال، فرماندهی کل نیروهای مسلح عراق امروز، در اطلاعیه نظامی شماره ۲۲۱۴ با اشاره به حمله هوایی به جزیره خارک مدعی شد جنگنده‌های عراقی هدف‌های مورد نظر را بمباران کرده و به آتش کشیده‌اند. در ضمن چند هواپیمای عراقی نیز در ساعت ۹ صبح، یک هدف بزرگ دریایی را در نزدیکی سواحل ایران به طور دقیق و مؤثر هدف قرار داده‌اند.^{۲۰}

درباره این ادعای عراق، رادیو امریکا گفت: «چنین ادعاهایی در صورت صحت، معمولاً مورد تأیید شرکت‌های کشتیرانی خلیج فارس قرار می‌گیرد، ولی [این شرکت‌ها] هیچ گزارشی درباره اختلالاتی در منطقه دریافت نکرده‌اند.» این رادیو افزود: «ادعای روز پنجشنبه [۱۳۶۵/۲/۱۱] عراق که گفته بود کشتی‌های جنگی اش دو نفتکش را در منطقه ساحلی ایران مورد حمله قرار داده‌اند، هنوز مورد تأیید قرار نگرفته است.»^{۲۱}

۱۳۸

در درگیری‌های امروز نیروهای خودی با عناصر حزب دمکرات و کومه‌له در مناطقی از استان‌های کردستان و آذربایجان غربی تعدادی از رزمندگان شهید، مجروح یا اسیر شدند و افراد ضدانقلاب نیز متحمل تلفاتی شدند. علاوه بر این گزارش‌هایی از همکاری گروه‌های ضدانقلاب با رژیم عراق به منظور جاسوسی و خرابکاری در ایران و همچنین تجمع این گروه‌ها در مناطقی از شمال غرب ارسال شده است. به گزارش سپاه پاسداران سردشت، گروه ضربت این سپاه با آگاهی از حضور افراد حزب دمکرات به استعداد دو لک (گروهان) در حوالی ارتفاعات محمد، کوه کوچ، بالاسر و روستای پالان، عازم منطقه شدند و پس از گذاشتن تعدادی نیروی تأمین، در ساعت ۱۱:۳۰، وارد روستا شده و با عناصر ضدانقلاب درگیر شدند. در همان آغاز درگیری به علت مجروح شدن مسئول پاسگاه و مسئول گروه ضربت، انسجام نیروها و امکان هدایت آنها از بین رفت و گروه ضربت متحمل ۱۲ شهید و ۵ زخمی شد. این درگیری تا غروب و رسیدن نیروهای کمکی گردان نبی‌اکرم (ص) و گروهان ویژه ادامه یافت. در ادامه، افراد ضدانقلاب با استفاده از تاریکی شب، ارتفاعات را تخلیه و به طرف کوه‌های منطقه ادعان و سرشاخان گریختند. گفتنی است که تا رسیدن نیروهای کمکی ۸ تن از گروه ضربت اسیر شدند و از دمکرات‌ها یک نفر کشته شد.^{۲۲}

بر پایه اعلام شهربانی استان کردستان، «در حوالی روستای ماسیدر از توابع شهرستان مریوان، بین نیروهای خودی و گروهک کومه‌له درگیری رخ داد که در نتیجه تعدادی از نیروهای خودی شهید و ۲ نفر از گروهک مذکور کشته شدند.»^{۲۳}

همچنین امروز، در روستای درگه‌سنگ (از توابع نقده)، از یک عضو گروهک "نهضت نجات آذربایجان" - که به تازگی اعلام موجودیت کرده است - ۶ اسلحه کلاشینکف، یک قبضه آرپی. جی ۷ و مهمات آن، مقداری تی.ان.تی، مقداری مهمات و چاشنی و یک دستگاه آهن‌یاب برای یافتن و منفجر ساختن لوله‌های نفت کشف شد.^{۲۴}

واحد اطلاعات قرارگاه نجف ۲ سپاه پاسداران گزارش داد که به تازگی دو گروه از ضدانقلابیون متواری به سرکردگی علی محمود مرادی، آمادگی خود را برای اجرای یک سلسله عملیات خرابکاری و بمب‌گذاری در ایران به دولت عراق اعلام کرده‌اند. این افراد از مرز بمو وارد منطقه قفله و قلعه‌زنجیر شده و مواد منفجره را در اختیار افراد دیگری قرار داده‌اند.*

به گزارش منبع مذکور، همچنین ۴۰ نفر از عناصر ضدانقلاب متواری به سرپرستی منصور زارع ساکن دوشیمان از مرز عراق به ایران وارد و در منطقه قصر شیرین مستقر شده‌اند. پیش‌بینی می‌شود این افراد قصد اجرای یک سلسله عملیات خرابکاری در شهرهای اسلام‌آباد و کرند را داشته باشند.^{۲۵} در شهر بیجار نیز امروز، بر اثر انفجار یک مین در مسجد روستای جعفرآباد ۳ پسر بچه ۱۴ ساله مجروح شدند که پای یکی از آنها قطع شد.^{۲۶}

فرماندار مریوان نیز اعلام کرد: «عده زیادی از عناصر ضدانقلاب کومه‌له از مرز بانه منطقه سیران وارد ایران شده‌اند و تعدادی دیگر برای ضربه‌زدن به نیروهای خودی به روستای شاه‌نشین از توابع مریوان رفته‌اند.»^{۲۷} تعدادی از افراد گروه خبات هم که مجهز به سلاح‌های سبک و آرپی‌جی بودند در حوالی روستای زرواو علیا و سفلی از توابع شهرستان بانه مشاهده شده‌اند.^{۲۸} دو تن از اهالی قصر شیرین وابسته به گروه رزگاری با سلاح و مهمات و یک تن دیگر وابسته به هیز کلاشین (سیمکو) بدون سلاح تسلیم رزمندگان شدند.^{۲۹**}

۱۳۹

در حالی که حمله نظامیان عراقی علیه مخالفان رژیم بعثی در کردستان عراق ادامه دارد، کردها و مجاهدین انقلابی عراق با تهاجم به مقر نیروهای ارتش عراق در منطقه کانی مروارید، خان‌زور، طاووق و شیروان جمعی از آنها را کشته و تعدادی را اسیر کردند.

سپاه ناحیه ۱ نقده در گزارشی، از حمله نظامیان ارتش بعث عراق به مقر نیروهای سپاه پاسداران و کردهای مبارز عراقی و همچنین تلفات وارد شده به آنها خبر داد و اعلام کرد: دشمن بعد از اجرای آتش تهیه ۱۷ ساعته توسط توپخانه، ارتفاعات مشرف به مقرهای حیات*** و مقر حزب‌الله را به آتش کشیده و بعد از مدت کوتاهی منطقه را به‌طور کامل ترک کرد. در جریان این عملیات برادر فارس بزو بر اثر اصابت ترکش توپ شهید و برادر مجید لطافت مفقود گردید.^{۳۰} از سوی دیگر، قرارگاه رمضان گزارش داد که پیشمرگان کرد شاخه سلیمانیه، امروز، با تهاجم

* نام این افراد در اصل سند آمده است.

** ضمیمه دارد؛ اظهارات یکی از افراد تسلیم‌شده گروه رزگاری درباره دلایل تسلیم‌شدن خود، وضع پناهندگان ایرانی در اردوگاه عراق و چگونگی سقوط جبهه شاخ شمیران.

*** حیات شهری در نزدیکی بارزان در شمال عراق است که نیروهای ایرانی دو قرارگاه تاکتیکی رمضان و قرارگاه فرعی ظفر را در آنجا مستقر کردند، به همین دلیل به نام مقر حیات مشهور بود.

گسترده به پایگاه‌های رژیم بعث در منطقه کانی مروارید موفق شدند یک پایگاه را تسخیر و ۲۴ نفر از نیروهای نظامی عراق را اسیر کنند.^{۳۱}

همچنین شهربانی استان کردستان اعلام کرد مجاهدین عراقی در شهر خان‌زور از توابع استان بعقوبه عراق، ۵ نفر از افسران بعثی را ربودند.^{۳۲} روزنامه اطلاعات به نقل از یک منبع آگاه در این باره نوشته است که در جریان عملیات کمین انقلابیون مسلمان کرد در محور طاووق عراق، ۲ دستگاه کامیون حامل نظامیان عراق منهدم و ۱۶ نفر از سرنشینان آن کشته یا مجروح شدند.^{۳۳} علاوه بر این، نیروهای پیشمرگ کرد، موسوم به نیروهای قرآن* در گزارشی اعلام کردند: با همت پیشمرگان حزب الله و نیروهای مردمی، مواضعی که دشمن در غرب شیروان به هویه تصرف کرده بود، آزاد شد. در این عملیات ۶ نفر از جاش‌های عراقی که تحت امر محمد طاهر بودند، کشته شدند و یک نفر نیز اسیر شد. همچنین ۴ قبضه مسلسل کلاشینکف و ۳ هزار مهمات آن، ۴ رأس قاطر و تعدادی گلوله. آر.پی. جی و نارنجک دستی به غنیمت گرفته شد. از نیروهای پیشمرگ نیز ۲ تن مجروح شدند.^{۳۴}

۱۴۰

سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در تازه‌ترین اقدام جاسوسی به نفع ارتش عراق، ادعا کرده که ایران برای حمله‌ای جدید در جبهه شمال غرب، در حال احداث یک تونل است. این سازمان همچنین می‌کوشد تا اطلاعاتی از شیوه بازرسی در جاده‌ها کسب کند.

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی از لندن، نشریه نظامی جینز دیفنس (چاپ لندن) در شماره اخیر خود نوشته است که براساس ادعاهای اعضای سازمان مجاهدین خلق در ارتش ایران، قرار است از یک تونل مخفی حفر شده در منطقه مرزی، علیه عراق استفاده شود.

به نوشته جینز دیفنس، «این تونل که حفر آن سه ماه به طول انجامیده در نزدیکی شهر کوچک مریوان، که دژ شاهپور نیز نامیده می‌شود، قرار دارد و پس از گذشتن از بلندی‌های مرزی به نزدیکی شهرهای عراقی خرمال و سیدصادق منتهی می‌شود. ... عملیات حفاری این تونل که بسیار سری نگه داشته شده، توسط پاسداران آیت الله خمینی انجام گرفته است. به گفته منابع مجاهدین [منافقین]، چندین لشکر سپاه پاسداران و ارتش در هفته‌های اخیر جهت آمادگی برای حمله به این منطقه اعزام شده‌اند. ... ناظرین حدس می‌زنند هدف از این حمله کاهش فشار روی نیروهای ایرانی مستقر در شبه جزیره فاو و دو جبهه میان مریوان و بانه می‌باشد.»^{۳۵}

همچنین بنا بر گزارشی از منابع نظامی، اعضای سازمان مجاهدین خلق (منافقین) در شهرهایی نظیر باختران در تماس با پایگاه‌های بسیج و نیز در همدان با تماس با پلیس راه، اطلاعاتی را درباره چگونگی تورها، شیوه‌های بازرسی، مسیرها، محل‌های بازرسی داخل شهرها و بین راه‌ها کسب کردند.^{۳۶}

* نیروهای قرآن یا حزب الله، همان پیشمرگان کرد عراقی هستند که اغلب وابسته به حزب سوسیالیست کردستان عراق می‌باشند. چون فرماندهان ایرانی سازماندهی آنها برای اجرای عملیات را برعهده داشتند، ایرانی‌ها به آنها نیروهای قرآنی یا حزب الله می‌گفتند.

قرارگاه رمضان سپاه پاسداران نیز از همکاری سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با رژیم عراق خبر داد. به گفته این منبع، منافقین در روستای سوله عراق یک پست شنود بی سیم و رادیو کار گذاشته‌اند تا اخبار جمع‌آوری شده را به رژیم بعث عراق تحویل دهند.^{۳۷}

۱۴۱

نیروهای داوطلب از شهرهای سمنان، میناب، بندرعباس، طبس، آشتیان و چندین شهر دیگر، همراه با کاروان‌های بزرگ تدارکاتی امروز، عازم جبهه‌های نبرد شدند.

در پاسخ به ندای رهبر انقلاب اسلامی مبنی بر تقویت جبهه‌ها، صبح امروز، چهارمین کاروان راهیان کربلا بخش رودان از توابع شهرستان میناب متشکل از نیروهای رزمی و تخصصی؛ از سمنان نیروهای رزمی بسیج و سپاه پاسداران در قالب گردان امام موسی بن جعفر (ع) همراه با نیروهای تخصصی این شهرستان؛ یک گروه از کارکنان رزمی تخصصی جهاد احداث راه آهن بندرعباس متشکل از نقشه‌بردار، رانندگان وسایل مهندسی و خودروهای سبک و سنگین، مکانیک، تعمیرکار، آشپز و اپراتور؛ گروهی از نیروهای تخصصی در حرفه‌های قایقرانی، نگهبانی و بی‌سیمچی از ستاد پشتیبانی جنگ جهاد سازندگی شهرستان دشتستان؛ گروهی از جهادگران جهاد سازندگی شهرستان طبس؛ گروهی از بسیجیان و نیروهای اعزام مجدد شهرستان آشتیان؛ ۱۰۰ نفر از نیروهای متخصص و فنی شهرداری‌های استان باختران؛ سومین کاروان کارکنان اداره کل آموزش و پرورش شهرستان پاوه؛ تعدادی از قایقرانان و ملوانان جزیره هرمز؛^{۳۸} ۲۰۰ تن از دانش‌آموزان استان تهران؛^{۳۹} ۶۰ نفر از کارکنان وزارت بازرگانی و گروهی از کارکنان فرمانداری آمل و بخش‌داری‌های مرکزی محمودآباد و لاریجان^{۴۰} عازم جبهه‌های جنگ شدند.

همچنین در ادامه کمک‌های مردمی، ستاد پشتیبانی جهاد سازندگی استان یزد، کمک‌های اهدایی مردم این استان شامل ۴ تن هندوانه، ۳۰۰ کیلوگرم مربا، ۴۰ کیلوگرم نان خشک، ۱۰۰ کیلو نبات، ۱۵۰ کیلو آجیل، ۳۴ تن نمک و ۱۴۳۰ قوطی و بطری کمپوت و آبلیمو؛ را به جبهه‌های جنگ ارسال کرد.^{۴۱} علاوه بر این هدایای مردم شهرستان تایباد نیز شامل اجناسی مانند ۲۰ تن گندم، ۲۵۰ رأس گوسفند، ۵۰۰ تخته پتو و تعدادی کلمن آب، تانکر آب، تشک، پودر رخت‌شویی و صابون به علاوه ۵۰۰ هزار ریال وجه نقد؛ کمک‌های مردم شهرستان کرمان شامل خرما، نبات، روغن، هندوانه، آرد، جمعاً به میزان ۲۵ میلیون ریال و معادل ۳ میلیون ریال هدایای غیرنقدی مردم بخش رودان شامل خرما، برنج، کنسرو ماهی و لیمو خشک^{۴۲} و نیز هدایای اهالی روستاهایی از بخش مرکزی همدان، نهاوند، بهار و کبودرآهنگ به میزان ۲ میلیون و ۳۴۰ هزار ریال وجه نقد، ۹ قطعه طلا، ۳۲ تن نان، ۱۴ تن آرد گندم، ۶ دستگاه موتورسیکلت، ۲ دستگاه آمبولانس و یک کامیون و تعدادی تانکر آب به جبهه‌ها ارسال شد. همچنین کارکنان برق منطقه‌ای اصفهان ۱۱۰ واحد خون به مجروحان اهدا کردند.^{۴۳}

۱۴۲

صبح امروز، سخنگوی واحد بسیج مستضعفین سپاه پاسداران برنامه‌های ستاد مرکزی بسیج خواهران درباره آموزش نظامی بانوان و چگونگی ثبت‌نام برای این امر را تشریح کرد. وی درباره ثبت‌نام بانوان شاغل گفت: «خواهران شاغل در وزارتخانه‌ها، ادارات و کارخانجات دولتی برای دیدن آموزش نظامی می‌توانند در پایگاه‌ها و نواحی مقاومت بسیج مستضعفین ثبت‌نام کنند. آموزش نظامی بنا به تصویب هیئت وزیران در محل کار یا پادگان‌های آموزشی صورت می‌گیرد و به‌طور شبانه خواهد بود.» این سخنگو افزود: «از خواهران دانشجوی و طلبه به ترتیب در دانشگاه‌ها، مراکز نظامی آموزشی و حوزه‌های علمیه ثبت‌نام به عمل خواهد آمد. آموزش نظامی آنها در اردوهای شبانه‌روزی انجام خواهد شد. ضمناً خواهران طلبه در صورت تمایل می‌توانند در محل تحصیل خود، آموزش نظامی را فراگیرند.» وی همچنین گفت: «دانش‌آموزان دبیرستان‌ها و مدارس راهنمایی و نیز خواهران غیرشاغل و خانه‌دار برای دیدن آموزش نظامی می‌توانند با مراجعه به پایگاه‌های بسیج مستضعفین، فرم ثبت‌نام را پر کنند.» وی یادآوری کرد که آموزش نظامی خواهران دانش‌آموز در مدارس یا اردوهای شبانه‌روزی و آموزش خواهران غیرشاغل و خانه‌دار در پایگاه‌های مقاومت محل صورت خواهد گرفت.^{۴۴}

۱۴۳

رئیس‌جمهور در دو دیدار جداگانه در واکنش به برخی گرایش‌های داخلی برای پایان‌دادن به جنگ از طریق سیاسی، توجه به شعار مردم را فصل‌الخطاب راه پایان جنگ دانست. وی در دیدار با مسئولان عقیدتی سپاه، این نهاد را از ورود به باندهای سیاسی برحذر داشت. به گزارش روزنامه کیهان، آیت‌الله خامنه‌ای در دیدار با اعضای جامعه و عاظ تهران، جامعه ایران را یک جامعه سیاسی ایده‌آل دانست و گفت: «مردم در تعیین اکثر جهت‌گیری‌های سیاسی مؤثرند و اگر فرض کنیم بعضی از مسئولین کشور علاقه‌مند باشند جنگ در مقطع خاصی پایان یابد، خواست اکثریت مردم با شعار جنگ تا پیروزی مانع از این امر می‌شود.»^{۴۵}

روزنامه کیهان همچنین در گزارشی درباره دیدار مسئولان آموزش عقیدتی - سیاسی سپاه پاسداران با رئیس‌جمهور نوشت: «[آیت‌الله] خامنه‌ای با تأکید بر تلاش برای استمرار و بقای اهمیت سپاه اظهار داشت [که] فرد سپاهی نباید وارد باندهای سیاسی شود و جلوی نفوذ هرگونه جریان‌های سیاسی را در سپاه باید بگیریم.» به نوشته کیهان، آیت‌الله خامنه‌ای سپاه پاسداران را یک نیروی الهی صددرد و تمام‌نشدنی برای حفظ انقلاب و ایستادگی در مقابل دشمنان توصیف کرد و افزود: «هروقت در سپاه ضایعات سیاسی - اخلاقی به وجود آمد یا اخلاص و جوشندگی دائم از سپاه گرفته شد باید احساس خطر کرد.» وی در ادامه گفت: «اگر از سپاه تعریف کنیم، ولی به کیفیت آن و کم‌شدن کارایی‌ها به چشم یک خطر نگاه نکنیم این دلسوزی نیست.»

رئیس‌جمهور ضمن اشاره به اهمیت آموزش عقیدتی و سیاسی در سپاه گفت: «نگذارید کیفیت کار در سپاه پایین آید، اگر سپاه از نظر درک انقلابی تنزل کند، انقلاب ضربه خواهد خورد.»^{۴۶}

۱۴۴

نخست‌وزیر جمهوری اسلامی در هم‌اندیشی مالیات، نقش مالیات در بودجه دولت و اقتصاد کشور را تشریح کرد و درباره لزوم دریافت مالیات و نفی دیدگاه کسانی که با دخالت دولت در امور اقتصادی و دارایی مخالف هستند سخن گفت. وزیر امور اقتصاد و دارایی نیز خواستار بازنگری سیستم مالیاتی کشور تا تحقق ۸۰ درصدی بودجه جاری دولت شد و رئیس دیوان عالی کشور با نقد دیدگاهی که مالیات را جزء احکام ثانویه می‌دانند، از اقدام دولت برای دریافت مالیات حمایت کرده و آن را شرعی و قانونی برشمرد. میرحسین موسوی نخست‌وزیر، در اجلاس دوروزه مالیاتی کشور که در تالار مدرس وزارت اقتصاد و دارایی برگزار شد، با اشاره به اینکه شرایط پیچیده کنونی از نظر اقتصادی و سیاسی ایجاب می‌کند که برای دستیابی به استقلال بیشتر به نیروهای داخلی تکیه کنیم، گفت: لازم است که یک نظام ارزشی مبتنی بر اسلام به سیستم دریافت مالیات حاکم شود.

نخست‌وزیر با این استدلال که بخش عظیمی از درآمدهای کشور از فروش نفت حاصل می‌شود، گفت: «این مسئله موجب شده تا از طریق مکانیزم‌های حاکم بر بازار جهانی، اقتصاد ما دچار مصائبی گردد و چنین به نظر می‌رسد که مهم‌ترین، قوی‌ترین و اصلی‌ترین راه برای کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی، مالیات‌ها باشد.»

موسوی در واکنش به دیدگاه‌هایی در داخل کشور که وظیفه دولت را نظارت بر مسائل اقتصادی می‌دانند، گفت: «این نوع استدلال‌ها گاهی با دیدگاه‌های مذهبی هم مطرح می‌شود و عموماً عدم دخالت و شرکت [نکردن] دولت در امور اقتصادی را به‌عنوان یک ارزش به حساب می‌آورند، ولیکن قانون اساسی این دیدگاه را نفی می‌کند.» نخست‌وزیر افزود: «آنچه از قانون اساسی برمی‌آید این است که مبدا به سمتی برویم که ثروت‌ها در دست افراد معدودی تداوم داشته باشد، بلکه با تکیه بر قوانین شرعی و اصول قانون اساسی بایستی به سمتی حرکت کنیم که نابرابری‌ها، اجحاف‌ها و... کمتر باشد و مردم قدرت بهره‌وری از امکانات خودشان را بیشتر داشته باشند.»

نخست‌وزیر در مورد نقش مالیات‌ها در تأمین درآمدهای دولت گفت: «یک حکومت اسلامی هزینه دارد. هزینه‌های دفاعی، امنیتی، فرهنگی، سیاسی و... وجود دارد. وقتی ما داعیه جهانی برای گسترش اسلام داریم، گرفتن مالیات و هزینه کردن آن در این چارچوب معنایی خاص می‌یابد.» موسوی افزود: «علی‌رغم رشد درآمدهای مالیاتی نسبت به قبل از پیروزی انقلاب اسلامی به این دلیل که بیشتر باید بر توان داخلی تأکید کرد، می‌بینیم که این رقم اندک است و مالیات مشاغل که باید نقش حساسی داشته باشد رقم ناچیزی را تشکیل می‌دهد و جوسازی علیه دولت به‌خاطر همین مقدار اندک است.»^{۴۷}

محمدجواد ابروانی وزیر امور اقتصادی و دارایی، با اشاره به رشد ۱۴ درصدی مالیات‌ها در سال ۱۳۶۴ نسبت به سال ۱۳۶۳، خاطر نشان کرد: «درآمدهای مالیاتی ۳۹ درصد بودجه جاری را تشکیل داده‌اند. ... [درحالی‌که] حداقل ۸۰ تا ۹۰ درصد بودجه‌های جاری [دولت] بایستی از محل مالیات‌ها تأمین شود.»

ایروانی با تأکید بر ضرورت بازنگری در سیستم مالیاتی گفت که سیاست‌های اقتصادی کشور باید به گونه‌ای شکل داده شوند که در یک دوره میان‌مدت پنج تا ده‌ساله حداقل ۸۰ درصد بودجه جاری را بپوشانند.

در ادامه آیت‌الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور در واکنش به برخی از دیدگاه‌ها که دریافت مالیات را جزء احکام ثانوی دانسته و آن را سازوکار مناسب برای تأمین هزینه دولت نمی‌دانند، گفت: «اصولاً مالیات و حکومت لازم و ملزوم یکدیگرند و معنی ندارد بگوییم کشور، نظام و حکومت و... می‌خواهد، ولیکن مالیات نمی‌خواهد. از نظر فقهی هرکس یک مقدار روشن فکر کند این مسئله را می‌فهمد و احتیاج به بحث و جدل هم ندارد. در این رابطه برخی گفته‌اند که مالیات جزء احکام ثانوی است، ولیکن امام علاوه بر اینکه اصل مالیات‌ها را تأیید کردند، فرمودند که مالیات جزء عناوین ثانوی نیست و از عناوین اولیه است و لذا جنبه دائمی دارد و نه موقت.»

آیت‌الله موسوی اردبیلی افزود: «سالم‌ترین نظام اداری و تشکیلات دولتی، نظامی است که براساس مالیات‌ها بچرخد. افرادی که بیشتر از امکانات جامعه استفاده می‌کنند بیشتر هم باید بپردازند.» رئیس دیوان عالی کشور تأکید کرد که مالیات باید گرفته شود زیرا هم شرعی است و هم قانونی و هم علمی؛ اصلاً حکومت باید براساس مالیات اداره شود.^{۴۸}

۱۴۵

در پی تشکیل ستاد پشتیبانی جنگ استان تهران، استاندار تهران و مدیر اجرایی این ستاد در نامه‌ای به همه سازمان‌ها و نهادهای تابع استان تهران ابلاغ کرد که بیش از پیش با این ستاد همکاری کنند.

در بخشی از نامه حسین طاهری آمده است: «براساس دستورالعمل ریاست محترم شورای عالی دفاع و با توجه به اساسنامه مصوب ستاد عالی پشتیبانی جنگ که از ناحیه مقام محترم وزارت کشور ابلاغ گردیده، ستاد پشتیبانی جنگ استان تهران از تاریخ ۱۳۶۵/۲/۶، تشکیل و فعالیت خود را آغاز نموده است، لذا از کلیه مدیران، رؤسا و مسئولین ارگان‌ها و نهادهای استان خواهشمند است که در رابطه با مسائل جبهه و جنگ و تصمیمات ستاد یادشده که ابلاغ می‌گردد بیش از پیش به نحوی سریع و مؤثر و جدی برخورد نموده همکاری‌های همه‌جانبه معمول فرمایند.»^{۴۹}

۱۴۶

ستاد تبلیغات جنگ شورای عالی دفاع، آیین‌نامه تشکیل کمیته تبلیغات جنگ شهرستان‌ها و وظایف و تشکیلات آن را برای اجرا به مراکز استان‌ها ارسال کرد.

در این آیین‌نامه آمده است: «به منظور ایجاد هماهنگی تبلیغات جنگ در شهرستان‌های کشور، کمیته تبلیغات جنگ در شهرستان تشکیل می‌گردد تا نسبت به برنامه‌ریزی و هدایت تبلیغات جنگ براساس سیاست‌های متخذه در کمیته تبلیغات جنگ استان و هماهنگ با ستاد تبلیغات جنگ شورای عالی دفاع اقدام نماید.»

- الف) چارچوب کلی وظایف تبلیغات جنگ شهرستان‌ها به شرح زیر می‌باشد:
۱. خنثی‌سازی جنگ روانی دشمن و ارتقای روحیه مردم و تلاش در جهت محو ضدانگیزه‌ها.
 ۲. اجرای مراسم یادبودها و سالروزهای مربوط به جنگ تحمیلی و توزیع مواد تبلیغاتی.
 ۳. پیشنهاد طرح‌های تبلیغاتی مربوط به جنگ به کمیته استان جهت تصویب.
 ۴. برنامه‌ریزی تبلیغاتی به منظور جذب نیرو به جبهه‌ها و جمع‌آوری کمک‌ها و امانات مردم.
 ۵. هماهنگی و تصمیم‌گیری در مورد پخش اعلامیه‌های مربوط به نیازهای محلی جبهه و جنگ.
- ب) تشکیلات

۱. کمیته تبلیغات جنگ متشکل از مسئولین سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ارتش جمهوری اسلامی ایران، خبرگزاری جمهوری اسلامی، جهاد سازندگی، بنیاد شهید، اداره اطلاعات، اداره ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی، آموزش و پرورش، و امام‌جمعه و فرماندار می‌باشد.
۲. جلسات کمیته تبلیغات جنگ هفتگی بوده و به‌هنگام ضرورت نیز جلسه فوق‌العاده تشکیل می‌گردد.
۳. مسئول کمیته تبلیغات جنگ فرماندار می‌باشد.
۴. مسئول کمیته تبلیغات جنگ گزارش هر جلسه و شرح فعالیت‌های کمیته را مستقیماً و به‌طور مرتب به کمیته تبلیغات جنگ استان ارسال خواهد کرد.^{۵۰}

۱۴۷

فرمانده نیروی دریایی عراق با ادعای اینکه تاکنون ۴۰ درصد از توان ناوگان دریایی ایران از بین رفته است، تأکید کرد که عراق مصمم به نابودی همه نفتکش‌هایی است که به بنادر ایران وارد یا از آنها خارج می‌شوند. وی یادآور شد که مأموریت‌های نیروی دریایی عراق جلوگیری از رسیدن تدارکات به نیروهای ایرانی در فاو و کمک به نیروی زمینی ارتش عراق با هدف ممانعت از پیشروی ایرانی‌ها در این منطقه است.

جمال کمال خبرنگار اعزامی عمان به بغداد گزارش مصاحبه خود با فرمانده نیروی دریایی عراق* را در روزنامه عمان منتشر کرد. در ادامه بخش‌هایی از این گزارش که به‌همت سفارت جمهوری ایران در مسقط ترجمه شده آمده است.

فرمانده نیروی دریایی عراق در آغاز سخن تأکید کرد: «نیروهای عراقی مصمم‌اند نفتکش‌هایی را که وارد یا از بندر ایرانی خارک و دیگر بنادر دوردست ایران خارج می‌شوند هرچقدر که برایشان گران تمام شود، نابود سازند، زیرا نفت سلاح اصلی است که ایران آن را برای ادامه نبردها علیه عراق به کار می‌گیرد.» وی افزود: «عراق قادر است برای سال‌های دیگری به محاصره جزیره خارک ادامه

* این مصاحبه در ۱۹۸۶/۴/۲ (۱۳۶۵/۱/۱۵) در روزنامه عمان (چاپ مسقط) به چاپ رسیده بود که وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی امروز ترجمه آن را برای اطلاع فرماندهی سپاه پاسداران ارسال کرد.

دهد و قادر است که کلیه نفتکش‌هایی را که [به جزیره] وارد یا از این جزیره خارج می‌شوند نابود سازد و محاصره عراق فقط به جزیره خارک خلاصه نمی‌گردد، بلکه به هدف قراردادن نفتکش‌ها و کشتی‌ها و میدان‌های نفتی ایران در خور موسی، نوروز و اردشیر ادامه می‌یابد.»

ارتشبد عبد محمد عبدالله در پاسخ به سؤالی درباره اصرار عراق به انهدام نفتکش‌هایی که به جزیره خارک وارد یا از آن خارج می‌شوند بدون در نظر گرفتن تابعیت آنها و آثار و پیامدهایی که این موضوع بر موقعیت عراق در صحنه‌های بین‌المللی دارد، گفت: «عراق قبلاً اعلام داشته که جزیره خارک جزو منطقه عملیات نظامی به شمار می‌رود و هشدار می‌دهد که کلیه کشتی‌های جهانی اعلام داشته و این حق بین‌المللی است که عراق بر اساس اعلام جنگ با ایران آن را کسب می‌کند.»

فرمانده نیروی دریایی عراق افزود: «ناوچه‌ها و موتور لنج‌های موشکی عراق به منظور ناکام‌ساختن هرگونه تلاش ناوچه‌های ایرانی برای حمله یا حتی استفاده از سواحل شمالی، به‌طور مداوم در شمال خلیج [فارس] در حال رفت‌وآمد هستند و این نیروی دریایی عراق است که کاملاً بر شمال خلیج [فارس] مسلط است و این نیرو تسلط کاملی بر امتداد ۱۵۰ کیلومتر از شمال خلیج [فارس] در مقابل سواحل ایران و عراق دارد و واحدهای دریایی ایران در فاصله ۱۰۰۰ کیلومتری بندر فاو در خلیج [فارس] متمرکز هستند و فرمانده نیروی دریایی ایران نمی‌تواند هرگونه حضور دریایی خود در شمال خلیج [فارس] را ثابت کند.»

فرمانده نیروی دریایی عراق درباره مشارکت وسیع نیروی دریایی ایران در حمله به فاو گفت که نیروهای ایرانی واحدهای خود را از خلال معابر آبی مانند رود بهمنشیر و خور موسی از طریق دریا عبور داده و در منطقه فاو متمرکز ساخته‌اند و تمامی اینها قبل از آغاز عملیات حساب شده بودند و باوجود آن نیروهای ایرانی پس از گذشت ۸ روز از آغاز نبرد نتوانستند از معابر آبی شط‌العرب یا از دریا استفاده کنند.

ارتشبد عبد محمد عبدالله به سؤالی درباره تحلیل فرمانده نیروی دریایی ایران که گفته بود ایران یک نیروی دریایی قدرتمند دارد، چنین پاسخ داد: «در آغاز جنگ ناوگان ایران حدود ۳۲ قطعه جنگنده مسلح به موشک یا توپخانه داشت که این رقم بزرگی است، ولی نتایج جنگ، قدرت عراق را در مقابله با این ناوگان و نابودساختن ۴۰ درصدی آن نشان داد و این امری است که ایران را از بهره‌گیری از توانایی ناوگان [دریایی‌اش] بازداشت مخصوصاً اینکه طبیعت جغرافیایی ایران ایجاب می‌کند که ناوگان دریایی خود را در کرانه شرقی آن پراکنده سازد.»

فرمانده نیروی دریایی عراق درمورد نقش نیروی دریایی این کشور در نبردهای اخیر فاو تصریح کرد: «نیروی دریایی عراق در خلال نبردهای فاو بر دو مأموریت تمرکز داشت: نخست قطع‌ساختن و انهدام پل‌های ایرانی روی شط‌العرب یا معابر آبی داخل ایران مانند پلی که ایران سعی در ایجاد آن نموده تا جزایر آبادان را به منطقه رأس‌البیشه و فاو متصل کند و جلوگیری از رسیدن هرگونه تدارکات و امدادهای دریایی به نیروهای محاصره‌شده در مثلث فاو و این امری

است که عملاً در منهدم‌ساختن ۲۰ کشتی تدارکاتی متوسط و دو کشتی تدارکاتی بزرگ صورت گرفت. دومین مأموریت، رساندن کمک‌ها به نیروی زمینی و جلوگیری از هرگونه پیشروی نیروهای ایرانی و این چیزی است که عراق هنگامی که موفق به انهدام ۲۵ قایق سنگین که سعی در به‌تصرف‌درآوردن بنادر البکر و العمیه کرده بودند، گردید و بر آن نام قتلگاه دریایی نهاد.»

ارتشبد عبد محمد عبدالله درباره سلاح‌های دریایی جدیدی که ایران در حمله اخیر خود از آن استفاده کرد، افزود: «ایران در خلال نبردهای اخیر از موشک‌های امریکایی هارپون که از زمان شاه در اختیار داشته و از موتور لنج‌های حامل موشک‌های کوبیان استفاده کرد.» وی افزود که ایران در سال ۱۹۷۹ حدود ۹ موتور لنج داشت و در سال ۱۹۸۱ سه موتور لنج دیگر را تحویل گرفته است.

فرمانده نیروی دریایی عراق در پایان خاطرنشان کرد که «عراق سلاح‌های بسیار مدرن و جدیدی در اختیار دارد که از آنها استفاده نموده است و زمان مناسب فرا خواهد رسید. عراق ذخایر تسلیحات دریایی در اختیار دارد که برای نبردهای دریایی برای ۹ سال متوالی کافی است و هواپیماهای سوپراتاندارد هنوز نزد عراق هستند و تعداد عظیمی از موشک‌های آگروسه در اختیار داریم، ولی از آنها استفاده نخواهیم کرد مگر برای هدف‌قراردادن هدف‌ها و بنادر دریایی بسیار دور دست ایران.»^{۵۱}

۱۴۸

وزیر کشور با صدور بخشنامه‌ای از استانداران سراسر کشور خواست تسهیلات همه‌جانبه‌ای برای فرزندان و خانواده‌های شهیدان، مفقودان، جانبازان و اسیران جنگ تحمیلی فراهم کنند.

در بخشنامه حجت‌الاسلام سیدعلی‌اکبر محتشمی‌پور وزیر کشور، چنین آمده است: «باتوجه به وظیفه شرعی و با عنایت به سفارشات مکرر حضرت امام مبنی بر قدردانی و قدرشناسی از خانواده‌های شهدا، این نعمت الهی و پاسداران خون و حماسه‌آفرینان و سنگر نشینان جبهه‌های حق که به حراست از دین خدا و شرف و ناموس نشسته‌اند بدین وسیله اعلام می‌شود کلیه واحدهای وزارت کشور موظف‌اند ضمن حفظ حرمت و تکریم خانواده‌های شهدا، نسبت به ایجاد تسهیلات در زمینه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و آموزشی فرزندان محترم شهدا و جانبازان و اسرا و مفقودین را در اولویت قرار داده و به مسئولین و کارمندان و کارگران تحت‌نظارت خویش سفارش کنند که از هرگونه مانع‌تراشی، بهانه‌جویی و کاغذبازی [درمورد آنها] بپرهیزند و زمینه‌های پیشرفت و موفقیت‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی این عزیزان را فراهم نمایند.» در ادامه بخشنامه خطاب به استانداران تأکید شده است: «استانداران باید توجه داشته باشند این عزیزان از همان خانواده‌های مستضعفی هستند که تمام عزت و شوکت و عظمت انقلاب اسلامی ما رهین منت و خدمت آنان است و درخت اسلام و انقلاب از مجاهدت‌ها و خون جگر گوشه‌های آنان آبیاری شده است. اینها خانواده‌های معظمی هستند که میراث‌داران عزت و حاملان رسالت انقلاب شکوهمند اسلامی ملت ما هستند. برادران استاندار مؤکداً به همه دستگاه‌های اجرایی استان خود

سفارش نمایند که پیام هشتم اردیبهشت‌ماه ۱۳۶۵ امام امت را نصب‌العین خود قرار داده و حسب فرمایشات آن رهبر بزرگوار به انجام وظیفه و ایفای مسئولیت‌های محوله در رابطه با خانواده‌های شهدا، جانبازان، اسرا، مفقودین پردازند و خود ناظر بر حسن اجرای آن باشند.^{۵۲}

۱۴۹

وزیر دفاع عراق از منطقه عملیاتی سپاه سوم (شلمچه تا طلائیه) بازدید کرد. وزیر اطلاعات این کشور هم ایران را به بمباران شهرها تهدید کرد.

براساس گزارش رکن ۲ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، ارتشبد عدنان خیرالله وزیر دفاع عراق و معاون فرمانده کل نیروهای مسلح، بعد از بازدید از منطقه عملیاتی سپاه سوم در جنوب بعدازظهر امروز، به بغداد بازگشت. وی در این بازدید با فرماندهان و نیروهای ارتش گفت‌وگو و از آنها تمجید کرد و در جریان بازپس‌گیری بخشی از سرزمین‌های عراق که در تصرف ایران بود قرار گرفت. در این دیدار رئیس ستاد ارتش، عدنان خیرالله را همراهی می‌کرد.^{۵۳}

از سوی دیگر، لطیف نصیف جاسم وزیر فرهنگ و اطلاعات عراق، در اظهاراتی مدعی شد که ادامه گلوله‌باران مناطق مسکونی عراق توسط حکام ایران، از نیات آنها پرده برمی‌دارد. خبرگزاری عراق به نقل از وی افزود: «پناه‌آوردن حکام ایران به این شیوه نشان‌دهنده شکست تلخ آنها در میدان‌های نبرد است و عراق باید با وسایل گوناگون و به‌طور قاطع در صورتی که ایران از حمله به شهرها و روستاهای غیرنظامی دست بردارد، پاسخ گوید.» این وزیر عراقی همچنین ادعا کرد که اسیران عراقی در ایران مورد شکنجه و آزار قرار می‌گیرند و در همین زمینه از کشورهای جهان و سازمان‌های بین‌المللی خواست تا ایران را به رعایت پیمان‌های بین‌المللی به‌ویژه در رفتار با اسیران وادار کنند.^{۵۴}

۱۵۰

مجمع عمومی مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در پایان اجلاس خود در شهر فاو با صدور قطعنامه‌ای ضمن ستودن عملیات والفجر ۸ و تأکید بر استمرار مبارزه برضد رژیم عراق، با ارسال تلگرافی برای امام خمینی و آیت‌الله منتظری آمادگی خود را برای حضور در جبهه‌ها اعلام کردند.

به گزارش خبرنگار روزنامه /ابرار از فاو، جلسه پایانی دومین مجمع عمومی دوره ششم مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق در مقر این مجلس در شهر آزادشده فاو تشکیل شد. در این جلسه، قطعنامه پایانی این مجمع قرائت شد که در بخشی از آن آمده است: «در پی عملیات ظفرمند والفجر ۸ توسط نیروهای اسلام، بخش مهمی از خاک میهن اسلامی ما از لوث وجود صدامیان پاک‌سازی گردیده است. ما آزادسازی شهر فاو را حق مسلم جمهوری اسلامی برای تنبیه متجاوز می‌دانیم و آن را بخشی از استراتژی جمهوری اسلامی مبنی بر آزادسازی اراضی کشور عزیز خود

تلقی نموده و از نیروهای مسلمان عراقی می‌خواهیم هم‌زمان با این عملیات‌ها ضربات خود را بر پیکر رو به زوال صدام وارد آورند.» در بخش دیگری از این قطعنامه ضمن قدردانی و پشتیبانی از پیام اخیر امام امت مبنی بر لزوم حضور ائتلاف مختلف مردم در جبهه‌ها از همه نیروهای زیر پوشش مجلس اعلا خواسته شده که همچون گذشته با حضور در جبهه‌های نبرد دوشادوش رزمندگان اسلام، میهن اسلامی خود را از لوٹ و جود قوای بعثی پاک‌سازی کنند.^{۵۵}

شرکت‌کنندگان در این مجمع عمومی همچنین با ارسال دو پیام جداگانه به امام خمینی و آیت‌الله منتظری آمادگی خود را برای حضور در جبهه‌ها و ادامه مبارزه تا حاکمیت شریعت اسلامی در عراق اعلام کردند.^{۵۶}

۱۵۱

به دنبال شکست‌های مکرر ارتش بعثی عراق در مقابله با قوای جمهوری اسلامی ایران، حکومت بغداد با دعوت از ژنرال‌های بازنشسته کشورهای عربی در همایشی به بررسی علل این شکست‌ها پرداخت. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، در گردهمایی امروز بغداد که با شرکت چندین افسر بازنشسته مصری، تونس، مغربی و اردنی تشکیل شد، تاکتیک‌های جنگی نیروهای ایران و نقاط ضعف ارتش عراق بررسی شد. عنوان این گردهمایی "آخرین یافته‌های جنگی کشورهای عربی" بود و ریاست آن را ارتشبد بازنشسته محمد فوزی وزیر جنگ سابق مصر، به عهده داشت.

آگاهان نظامی خاطر نشان کردند که صدام به دلیل ناامید شدن از طرح‌های نظامی کارشناسان خارجی، از ژنرال‌های بازنشسته کشورهای عربی استمداد کرده تا بدین وسیله علاوه بر بهره‌مندی از تجارب آنان، جنگ ایران و عراق را یک جنگ عربی - فارسی قلمداد کند.^{۵۷}

۱۵۲

ارتش عراق برای دفاع از بخشی از خطوط پدافندی خود در جبهه‌ها، نیروهایی از کشورهای عرب آفریقایی را به کار گرفته است.

بنا بر اعلام واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی نجف ۳: «ارتش رژیم بعثی عراق در حدود ۸۰۰ نفر از افراد غیرنظامی سودانی و مصری را پس از صدور شناسنامه جعلی و چند ماه آموزش نظامی در بغداد به منطقه قلاچون (از توابع سلیمانیه عراق) اعزام نموده است و ماهیانه مبلغ ۱۵۰ دینار [معادل هشتاد هزار ریال] حقوق به آنان پرداخت می‌نماید.»^{۵۸}

همچنین رکن ۲ ژاندارمری جمهوری اسلامی اعلام کرد که برابر دستور فرماندهی ارتش خلقی عراق، روز ۱۵ اردیبهشت، نیرویی به استعداد یک لشکر پیاده از سربازان مصری به جبهه‌های شرق بصره اعزام شدند. این سربازان آموزش‌های نظامی را در پادگانی در مصر که به همین منظور اختصاص یافته است، فرا گرفته‌اند.^{۵۹}

۱۵۳

در پی سخنان روز گذشته صدام درباره تغییرات راهبردی جنگی عراق، رسانه‌ها این اظهارات را دلیلی بر تصمیم عراق برای بازپس‌گیری فاو برشمردند.

راديو كلن با بيان اینکه تلاش‌های ارتش عراق برای بازپس‌گیری فاو با شکست مواجه شده است، گزارش داد که صدام حسین رئیس‌جمهور عراق، گفته است کشورش پس از چهار سال اتخاذ راهبرد دفاعی در جنگ خلیج فارس، اینک حملات خود به خاک ایران را از سر خواهد گرفت و هم‌اکنون نیروهای عراق پس از تسخیر شهر مرزی فکه و ۲۰۰ کیلومتر مربع از خاک ایران، آماده پیشروی‌های بیشتر هستند.^{۶۰}

راديو امريکا با ذکر گزیده‌ای از اظهارات صدام حسین درباره تغییر راهبرد خود در جنگ با ایران، به نقل از وی گفت که این راهبرد جدید، حمله و انهدام نیروهای ایرانی در هر نقطه که باشند و بازگرداندن آنها به داخل خاک ایران تا آنجا که لازم باشد است. صدام تأکید کرد که عراقی‌ها مصمم به بازپس‌گرفتن شبه‌جزیره فاو در جنوب که در ماه فوریه (بهمن ۱۳۶۴) به دست ایرانی‌ها تصرف شد، می‌باشند.^{۶۱}

راديو اسرائیل در بخش شامگاهی خود، سخنان صدام را به شدت تهدیدآمیز توصیف کرد و به نقل از وی گفت: «ارتش عراق آماده است نیروهای مسلح ایران را نابود سازد و آنها را حتی در داخل خاک ایران نیز تعقیب و منهدم نماید. ... صدام حسین افزود که ارتش عراق مصمم است به هر قیمت شده شبه‌جزیره فاو را از اشغال نیروهای ایرانی آزاد نماید».^{۶۲}

خبرگزاری رویتر نیز اظهارات صدام را نشانه تغییر شیوه‌های جنگی عراق برشمرد و به نقل از وی گفت: «عراق به هر کشور عربی در حوزه خلیج فارس که مورد حمله جمهوری اسلامی ایران قرار گیرد، کمک خواهد کرد».^{۶۳}

۱۵۴

در حالی که چند عضو قدیمی حزب بعث در لندن برای تغییر رئیس‌جمهور عراق تلاش می‌کنند، نخست‌وزیر ترکیه معتقد است که صدام قوی‌تر شده و جانشینی برای او نیست.

بر اساس اطلاعات رسیده از یک منبع موثق به سفارت ایران در دمشق، تحرک سیاسی جدیدی برای تغییر صدام با تلاش بعثی‌های مقیم لندن شروع شده است. رهبری این حرکت را صلاح عمرعلی که قبلاً عضو حزب بعث و نماینده عراق در سازمان ملل متحد بوده برعهده دارد و اعضای آن را گروهی از بعثی‌های شیعه همچون حازم جواد وزیر کشور عراق در سال ۱۹۶۳، طالب حسینی شیبیب وزیر امور خارجه عراق در همان سال، دکتر تحسین معالج رئیس اسبق دانشکده پزشکی و توفیق فکیکی عضو سابق قیاده قطریه تشکیل می‌دهند. این افراد فعالیت گسترده‌ای را تحت نظارت انگلیس آغاز کرده‌اند. همچنین به تازگی این موضوع مطرح

شده است که رئیس‌جمهور عراق باید از اهل تسنن باشد و شیعه نباشد.^{۶۴} از سوی دیگر نخست‌وزیر ترکیه به نماینده جمهوری اسلامی ایران در آنکارا درخصوص امکان بروز تغییرات در حاکمیت عراق گفت: «باید طریقی برای پایش پیدا شود. صدام در حال حاضر خیلی قوی‌تر شده است و جایگزینی برای او وجود ندارد.» تورگوت اوزال در پاسخ به نمایندگی ایران که پرسید: «به نظر شما وضعیت رژیم عراق پس از رسیدن ما به ام‌القصر چگونه خواهد بود؟» گفت: «خیلی ضعیف خواهد شد.» و ادامه داد: «ما در کمیته صلح کنفرانس اسلامی، هم‌موضع با عرب‌ها نیستیم، حتی پیشنهاد ریاست ترکیه داده شد، ما نپذیرفتیم.» اوزال افزود: «شوروی به عراق کمک‌های زیاد تسلیحاتی می‌کند زیرا روس‌ها می‌دانند اگر دو سال پیش صلح می‌شد خیلی بهتر بود.»

وی با اشاره به نظر مردم ایران که خواستار مجازات صدام هستند، گفت: «معتقدم که اگر چه آیت‌الله خمینی الگو می‌باشد، ولی این مورد را مردم خود ایران عقیده دارند.» وی افزود: «من با نظر بعضی‌ها که عامل وجود امام، باعث این روحیه تنبیه متجاوز در مردم می‌باشد موافق نیستم، البته من به آقای رفسنجانی در سفرم گفتم که پیغمبر، صلح حدیبیه را امضا کرد.»^{۶۵}

۱۵۵

سفیر عراق در فرانسه تلاش پاریس برای ازسرگیری روابط سیاسی با تهران را موجب نگرانی بغداد ندانست، ولی تجهیزکردن ایران را امری خطرناک خواند. وی همچنین سه راه برای پایان جنگ برشمرد. به نوشته مجله *الطلیعه العربیه* (چاپ فرانسه)، المشاط سفیر عراق در فرانسه در ملاقات با رئیس‌انجمن مطبوعات خارجی این کشور درباره ازسرگیری روابط سیاسی پاریس با تهران گفت: «گمان نمی‌کنم کوشش دولت فرانسه مبنی بر ازسرگیری روابطش با ایران، بتواند در روابط خوب میان عراق و فرانسه تأثیری داشته باشد.» وی افزود که اگر فرانسه در برقراری روابط با ایران، این کشور را با اسلحه مجهز کند، این موضوع جنبه خطرناکی پیدا می‌کند. او همچنین گفت: «عراق از این امر نگران نیست، زیرا عقیده دارد سیاست فرانسه روشن و ثابت است و همچنین مدرک یا علائمی وجود ندارد که نشان دهد عملیات ازسرگیری روابط، ممکن است به فروش اسلحه به ایران منجر گردد.»

المشاط ۳ راه را برای پایان جنگ برشمرد: «اول، درگذشت [امام] خمینی یا وقوع کودتا علیه او. دوم، اجرای قطعنامه شورای امنیت بین‌المللی به‌طور جدی ازسوی پنج کشور عضو دائمی سازمان ملل متحد و سوم، تصمیم کشورهای غربی مبنی بر خودداری از خرید نفت ایران و قطع عملیات ارسال اسلحه خود به این کشور چه به‌طور مستقیم و چه از طریق بازار آزاد.» وی افزود: «در بحران نفت بیشترین خسارات متوجه ایران است تا عراق، زیرا ۹۰ درصد بودجه کل ایران متکی به درآمدهای نفتی است، درحالی‌که عراق علاوه بر نفت منابع دیگری نیز دارد.»^{۶۶}

۱۵۶

صادق المهدی رهبر حزب امت در سودان، در دیدار با کاردار جمهوری اسلامی ایران در این کشور خواهان توقف جنگ با عراق و مذاکره برای حل اختلافات شد.

به گزارش نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در خارطوم، صادق المهدی درخصوص سفر اخیرش به عراق به کاردار ایران گفت: «روابط ما با عراق بدین علت که عراق آغازگر جنگ بوده و آن را محکوم نموده‌ایم، سرد بود و ما بارها علاقه‌مندی خود را برای سفر به ایران اعلام کردیم، اما چون تحرکی در این باره مشاهده نشده بود و باتوجه به اصرار و علاقه‌مندی عراقی‌ها، اقدام به این امر نموده و اجابت دعوت عراقی‌ها بدین خاطر بود که مانعی برای فعالیت روزافزون و زیان‌آور حزب بعث در سودان قائل گردیده و به آنها بفهمانیم که در صورت استمرار این فعالیت‌ها مجبور به رویارویی با آنها و فعالیت‌های متقابل از سوی سودان در عراق خواهیم شد.» وی افزود: «عراقی‌ها نظر ما را راجع به اشغال اراضی عراق توسط نیروهای ایران استفسار نمودند که به آنها گفته شد همان‌طور که قبلاً از نیروهای عراقی خواسته شد اکنون از نیروهای ایران می‌خواهیم که از اراضی عراق عقب‌نشینی نمایند و مشکلات کنونی بین دو کشور با مذاکرات قابل حل بوده و جنگ باید متوقف شود و این نظرات منافاتی با مواضع اصولی ما در محکوم‌نمودن متجاوز و آغاز جنگ از سوی عراق ندارد.» صادق المهدی اضافه کرد: «ما به جریان اسلامی پایبندیم و از آن جانب‌داری می‌کنیم و نمی‌توانیم در مقابل افکار بعث بی‌تفاوت یا بی‌طرف باشیم. درعین حال مخالف جنگ هستیم. جنگ عقیدتی با حزب بعث باید ادامه یافته، اما نمی‌خواهیم جنگ نظامی ادامه یابد. بدین لحاظ مایلیم با ایران جهت پایان یافتن جنگ و جبران خسارت‌های ایران به تفاهم برسیم. آیا ایران چنین فرصتی را به ما می‌دهد.»^{۶۷}

۱۵۷

واحد خبر مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق، به نقل از گزارش اتحادیه پزشکان انگلیس با استناد به مدارکی از مراکز پزشکی مختلف جهان اعلام کرد در حال حاضر صدها پزشک جراح در زندان‌ها بر شکنجه زندانیان نظارت داشته و حتی به‌طور مستقیم و با استفاده از تکنیک‌های پزشکی در تشدید شکنجه زندانیان سهم مؤثری ایفا می‌کنند. در این گزارش به نقش پزشکان اسرائیلی در شکنجه زندانیان فلسطینی و پزشکان کشور شیلی و افریقای جنوبی و چند کشور منطقه غرب آسیا تأکید شده، اما از ذکر علنی نام رژیم عراق خودداری شده است. گفتنی است که رژیم عراق تعداد کثیری از جراحان را در زندان ابوغریب به خدمت گرفته و در کشیدن خون زندانیان از آنان استفاده می‌کنند.

همچنین بنا به آمارهای که بانک بین‌المللی چشم منتشر کرده است رژیم صدام در پنج سال گذشته، بزرگ‌ترین صادرکننده چشم در جهان بوده است. اطلاعات به‌دست‌آمده از افراد فراری از زندان ابوغریب حاکی است یک چشم‌پزشک متخصص به نام دکتر عطار با نصب دستگاه ویژه و اجرای

عمل جراحی، چشمان زندانیان را درآورده که با قیمت‌های گزافی به بانک مذکور فروخته می‌شود. گفته می‌شود این شیوه شکنجه به‌تازگی به‌ویژه در مورد افراد فراری از جبهه قادسیه به‌کار برده می‌شود. روزنامه لاس‌تامپا (چاپ ایتالیا) چندی پیش به نقل از بولتن سازمان بین‌المللی حقوق بشر نوشت: «تعداد زندانیان سیاسی در عراق به ۱۰۰ هزار زندانی بالغ می‌شود.»^{۶۸}

۱۵۸

پس از گذشت نزدیک یک دهه از تیرگی روابط سوریه و اردن، امروز رئیس‌جمهور سوریه به اردن سفر کرد. احمد خطیب وزیر اطلاعات اردن، در مراسم استقبال از حافظ اسد به خبرنگاران گفت: «سفر اسد، به اردن یک حادثه تاریخی است و در مذاکرات اسد و شاه حسین تمام مسائل مربوط به جهان عرب مورد بحث قرار خواهد گرفت.» ناظران معتقدند رفع اختلافات سوریه و اردن بر سر مسائلی چون جنگ ایران و عراق و بازگشت مصر به جهان عرب به زمان نیاز دارد.^{۶۹} همچنین برخی تحلیل‌گران سیاسی بر این عقیده‌اند که نزدیکی روابط سوریه و اردن شکستی سیاسی برای ایران محسوب می‌شود. به همین دلیل جمهوری اسلامی برای لغو این دیدار تلاش فراوانی به کار برد.^{۷۰}

۱۵۹

رسانه‌های غربی ادعا کردند ایران برای تأمین تسلیحات مورد نیاز خود، همچنان به خرید سلاح از بازار سیاه اقدام می‌کند.

هفته‌نامه انگلیسی آبزور، نوشته است: به یک کشتی که حامل ۲۵۰۰۰ تن مهمات توپخانه، قطعات هواپیما و دیگر تجهیزات جنگی می‌باشد و هم‌اکنون در دریا است دستور داده شده که بدون توقف در یک کشور ثالث در افریقا، بار خود را به‌طور مستقیم در بندرعباس تحویل دهد. این نشریه افزوده است: «آگاهان نظامی معتقدند با کشف بانده فروش ۲/۵ میلیارد دلار اسلحه به ایران یک میلیون داوطلب و سرباز ایرانی در مقابل حملات سهمگین نیروی هوایی و تجهیزات زرهی عراق بی‌دفاع خواهند ماند و ایران برای پرکردن خلأ تسلیحاتی خود به تقلا افتاده و معامله‌کنندگان اسلحه را به رقابت واداشته است.» به ادعای آبزور، معاملات چندصد میلیون دلاری نظامی میان ایران و اسرائیل که سال‌ها به‌طور عادی از طریق واسطه‌ها انجام می‌گرفت اکنون به‌دلیل بحران تسلیحاتی ایران از پشت پرده ابهام خارج شده است.

گزارشگر آبزور همچنین مدعی شد دو معامله بزرگ ایران، عطش این کشور را برای خرید اسلحه نشان می‌دهد. معامله‌کنندگان اسلحه گزارش می‌دهند ایران به‌تازگی از انبارهای اروپایی ۱۰ هزار موشک ضدتانک تاو ساخت امریکا را به بهای هر یک ۱۶۰۰۰ دلار خریداری کرده درحالی‌که قیمت هر واحد آن در اصل ۶ هزار دلار می‌باشد. گفته می‌شود ۲۵۰۰ عدد از این موشک‌ها در حال حاضر به ایران تحویل شده است.^{۷۱}

مجله تایم (چاپ هلند) نیز در مقاله‌ای نوشته است: «واشنگتن مدت‌ها بود که نسبت به ادامه

راه یافتن سلاح‌های امریکایی به ارتش شیعه آیت‌الله روح‌الله خمینی مشکوک بود، اما هفته گذشته وزارت دادگستری پرده از راز یک شبکه قاچاق که ظاهراً تاکنون ۲/۵ میلیارد دلار تجهیزات امریکایی به ایران ارسال داشته است، برداشت. مقامات فدرال علیه ۱۷ نفر از جمله یک حقوق‌دان امریکایی مستقر در لندن و یک ژنرال بازنشسته اسراییلی به اتهام توطئه، اعلام جرم کرده‌اند. این بزرگ‌ترین مبارزه علیه قاچاق اسلحه است که مقامات فدرال تاکنون به آن مبادرت کرده‌اند. به گفته مقامات دادستانی، معاملات انجام‌شده یک سوپرمارکت تمام‌عیار تسلیحات را در برمی‌گیرد که شامل ۱۸ فروند جنگنده اف ۱۴، ۱۳ فروند جنگنده اف ۵، فروند هواپیمای حمل و نقل ای.سی.سی ۱۳۰، بیش از ۲۰ فروند هلیکوپتر و هزاران موشک می‌باشد. در سال‌های دهه ۱۹۷۰ یعنی در زمان شاه [معدوم]، ایران ۱۷ میلیارد دلار صرف خرید تجهیزات امریکایی کرد و اینک مذبحخانه درصدد دستیابی به سلاح‌ها و قطعات جدید است تا جنگ فرسایشی پنج‌سال‌ونیمه با عراق را ادامه دهد. ایران آماده است با هر کسی که بتواند این سلاح‌ها را تحویل دهد، وارد معامله شود.^{۷۲}

در همین حال، مطبوعات کویت و امارات بار دیگر به انتشار اخبار و ادعاهایی درباره ارسال سلاح‌های امریکایی و اسراییلی به ایران، پرداختند.^{۷۳}

۱۶۰

برای تضعیف اوپک و جلوگیری از افزایش بهای نفت، انگلیس، نروژ و کانادا قصد دارند در طرحی مشترک بهای نفت خود را در هر بشکه ۵ دلار کاهش دهند.

خبرگزاری کویت به نقل از یک اقتصاددان آلمانی اعلام کرد که کشورهای صنعتی برای جلوگیری از افزایش بهای نفت در دوره‌های کوتاه و میان‌مدت، یک طرح راهبردی تهیه کرده‌اند. این کارشناس اقتصادی که در انیستیتوی پژوهش‌های اقتصادی در آلمان غربی کار می‌کند، گفت: هدف این طرح، تضعیف سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) و پایان دادن به نفوذ آنها در بازار جهانی نفت است. این کارشناس فاش کرد که به‌موجب این طرح که کارشناسان نفتی عرب تهیه کرده‌اند، انگلستان، نروژ و کانادا بهای نفت خود را ۵ دلار در هر بشکه تقلیل می‌دهند. اقتصاددان آلمانی افزود که طبق این طرح کشورهای صنعتی مصرف‌کننده نفت برای غرامت در مقابل کاهش پیشنهادی بهای نفت کشورهای انگلستان و نروژ، کمک مالی در اختیار این دو کشور قرار خواهند داد.^{۷۴}

۱۶۱

وزیر دفاع انگلیس برای گفت‌وگو درباره قرارداد نظامی ۷/۵ میلیارد دلاری میان لندن و ریاض وارد عربستان سعودی شد.

خبرگزاری آسوشیتدپرس از ریاض به نقل از منابع دیپلماتیک گزارش داد که براساس قرارداد انگلیس و عربستان، ۷۲ هواپیمای بمب‌افکن جنگنده تورنادو، ۳۰ هواپیمای جت هاوک و ۳۰ هواپیمای

بیلاتوس به عربستان فروخته شد. گفتنی است که سابقه این معامله مربوط به سال گذشته است. وزیر دفاع انگلیس پس از مذاکره با همتای سعودی خود، برای مشاهده یک مانور هوایی با شرکت ۶ خلبان هواپیمای تورنادو که در انگلستان آموزش دیده‌اند، حاضر خواهد شد. این هواپیما محصول مشترک انگلیس، آلمان و ایتالیا است. آسوشیتدپرس به نقل از منابع صنعت فضایی امریکا افزود: «عربستان قصد داشت هواپیماهای جنگی اف ۱۵ از امریکا خریداری کند، ولی کنگره امریکا با آن مخالفت کرد.»^{۷۵}

ضمیمه گزارش ۱۳۸: اظهارات یکی از افراد تسلیم شده گروه رزگاری درباره دلایل تسلیم شدن خود، وضع پناهندگان ایرانی در اردوگاه عراق و چگونگی سقوط جبهه شاخ شمیران یکی از افراد گروه رزگاری که تسلیم رزمندگان شده است در اظهاراتی دلیل همکاری خود را با این گروه چنین بیان کرد: «وقتی انقلاب شد ما و مردم منطقه جوانرود و قصرشیرین به عراق رفتیم. در آنجا کاری نداشتیم و در اردوگاه اربت زندگی می‌کردیم و ممر معاش ما مستمری بود که هر ماه مبلغ ۷۵ دینار به پناهنده‌ها می‌دادند تا اینکه به ما گفتند باید بروید جک‌دار تفنگ‌چی بشوید و من از آنجا که در رزگاری فامیل داشتیم به این گروه پیوستم. از آن به بعد ماهانه ۸۵ دینار به من می‌دادند و مدت یک سال است که با اینها همکاری می‌کنم. در این مدت علاوه بر پست دادن در مقرها، دو بار به منطقه شیخ‌صله رفتم و این بار هم به اورامان آمدم که خودم را تسلیم کردم.»

وی درباره علت تسلیم شدنش گفت: «هرچه فکر کردم دیدم اگر صد سال هم در عراق باشم برایم فایده ندارد چون ایران وطن من است. از ده روز پیش که در اردوگاه بودم تصمیم گرفتم بیایم. ضمناً ایران هم تبلیغات می‌کرد و همه می‌گفتند که جمهوری اسلامی آغوشش باز است و هرچه هم که باشی می‌بخشد. بنابراین از مقرمان در هانی‌گرمله نمی‌توانستم فرار کنم، ماندم تا اینکه به من گفتند باید مأموریت گشتی به داخل ایران بروید من هم آمدم. وقتی به نزدیکی روستای درکی رسیدیم ساعت ۸ شب بعد بود که در میان تخته‌سنگی پنهان شدم تا آنها رفتند و در همان کوه ماندم تا شب که حرکت کردم، می‌خواستم بروم و خود را به پایگاه هستون معرفی کنم که در ساعت ۵ صبح، دیدم پایگاهی هست و خود را معرفی کردم.»

وی در مورد وضع پناهندگان ایرانی چنین توضیح داد: «اردوگاه پناهندگان ایرانی در جاده اربت و نزدیک روستای اربت می‌باشد، در آنجا دکتر و بهداری هست، اما فروشگاه نیست و باید از شهر خرید کنیم، البته برای خارج شدن از اردوگاه باید مجوز بگیریم. از همه گروه‌ها در این اردوگاه هستند و در آنجا رفت‌وآمد می‌کنند. خبر در این اردوگاه بسیار سریع پخش می‌شود.»

از وی درباره علت سقوط جبهه شاخ‌شمیران پرسیده شد که پاسخ داد: «عراقی‌ها به رشید صالح گفته بودند که باید شاخ‌شمیران را بگیری و او قبول نکرده بود و اعدامش کردند و بعد چهار نفر قلخانی با نیروهای عراقی تماس گرفته و گفتند بیایید و ما شاخ را خالی می‌کنیم و آنها هم رفتند و آنجا را گرفتند و گرنه شاخ اصلاً سقوط نمی‌کرد.»^{۷۶}

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۵/۲/۱۵

۱. سند شماره ۱۳۷۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه نوح به فرماندهی قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص)، ۱۳۶۵/۲/۱۸؛ و - سند شماره ۴۳۳۲۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی کل سپاه به فرماندهی قرارگاه خاتم‌الانبیا(ص) و فرماندهان مناطق پنج‌گانه و
۲. فرمانده قرارگاه حمزه سیدالشهدا(ع)، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۳. سند شماره ۱۷۲۵۱۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ۱ سپاه نقره به قرارگاه مقدم رمضان، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۴. سند شماره ۱۳۶۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی سپاه شمال به ستاد نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۱۵.

۴. سند شماره ۱۳۷۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی نجف ۲، شماره ۱۸۷۱، صص ۲ و ۴، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۵. سند شماره ۱۳۷۰۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲ - گروه اطلاعات) به مقام وزارت اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۱۵؛ - سند شماره ۱۳۷۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲ - گروه اطلاعات) به وزارت اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۶. سند شماره ۱۳۶۹۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای (خلاصه اطلاعاتی ۲۴ ساعته) واحد هفتادونج، بیست‌ونو جیم به قرارگاه کربلا (اطلاعات نظامی)، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۷. سند شماره ۱۳۶۹۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای واحد اطلاعات قرارگاه نوح^۱ به وزارت اطلاعات و قرارگاه خاتم‌الانبیاء^۲، شماره ۱۸، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۸. سند شماره ۱۳۶۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از واحد اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۹. سند شماره ۱۰۸۹۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی (فرماندهی اطلاعات) به سماجا^۳، ۱۳۶۵/۲/۱۸.
۱۰. سند شماره ۴۴۲۵۶۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه مشترک خاتم‌الانبیاء^۱ و ۲ به گیرندگان قرارگاه خاتم‌الانبیاء^۲ و نیروی زمینی ارتش و سپاه پاسداران و قرارگاه نجف سپاه، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۱۱. سند شماره ۲۹۸۲۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از گردان‌های پدافندی مرزی (فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی) به فرماندهی سپاه کشوری، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۱۲. سند شماره ۱۳۶۸۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به فرماندهی قرارگاه خاتم‌الانبیاء^۱، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۱۳. سند شماره ۲۵۷۷۲/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی تغییرات استراتژی نظامی عراق، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۱۵، نوار شماره ۱۹۷۶۸)، مهدی انصاری، صص ۷ و ۲۲ - ۲۰؛ - سند شماره ۱۲۱۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۱۳۶۵/۲/۱۲ تا ۱۳۶۵/۲/۲۲، صص ۳۸ و ۳۹.
۱۴. سند شماره ۱۲۱۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۳۸ و ۳۹.
۱۵. سند شماره ۱۷۰۰۲۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از گزارش فرمانده گردان ۱ تیپ ۳۳ پیاده عراق، ۱۹۸۶/۵/۲۱.
۱۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۷، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۳، سنندج - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۱۷. سند شماره ۴۰۴۲۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا^۱ به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۱۸. سند شماره ۳۳۷۷۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار بانه به استاندار کردستان (معاونت سیاسی)، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۱۹. سند شماره ۱۳۷۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از دفتر فرماندهی نیروی دریایی سپاه پاسداران به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۲۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۲، رادیو بغداد، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۲۱. همان، ص ۴، رادیو آمریکا، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۲۲. سند شماره ۳۵۹۶۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه سردشت (واحد اطلاعات) به قرارگاه حمزه سیدالشهدا^۱ (طرح و عملیات)، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۲۳. سند شماره ۳۱۴۲۹۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرداری کردستان به استاندار کردستان، ۱۳۶۵/۲/۱۷.
۲۴. سند شماره ۲۰۰۴۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش روزانه، وزارت اطلاعات، شماره ۲۴۲، ۱۳۶۵/۲/۲۱، ص ۲.
۲۵. سند شماره ۱۳۶۹۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه عملیاتی نجف ۲ (واحد اطلاعات)، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۶.
۲۶. سند شماره ۳۵۹۶۴۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد ناحیه کردستان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا^۱، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۲۷. سند شماره ۴۰۸۰۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندار مریوان به استاندار کردستان، ۱۳۶۵/۲/۱۵؛ و - سند شماره ۳۱۴۳۰۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرداری کردستان به استاندار کردستان، ۱۳۶۵/۲/۱۸.
۲۸. سند شماره ۳۱۴۲۷۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرداری کردستان به استاندار کردستان، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۲۹. سند شماره ۴۰۴۲۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۱۳۷۲۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا^۱ به فرماندهی کل سپاه، ۱۳۶۵/۲/۱۷.
۳۰. سند شماره ۱۸۲۴۰۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ناحیه ۱ سپاه نقده به قرارگاه مقدم رمضان، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۳۱. سند شماره ۱۷۲۵۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه رمضان به خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۳۰.
۳۲. سند شماره ۳۴۰۱۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرداری کردستان به استاندار کردستان، ۱۳۶۵/۲/۳.
۳۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۱۸، ص ۱۵.
۳۴. سند شماره ۱۷۲۵۱۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نیروهای قرآن (حیات) به ناحیه ۱ نقده، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۳۵. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۷، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۱۲، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۵.

۳۶. سند شماره ۲۰۰۲۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش روزانه، وزارت اطلاعات، شماره ۲۳۹، ۱۳۶۵/۲/۱۸، ص ۱.
۳۷. سند شماره ۱۳۶۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه رمضان به ستاد مرکزی سپاه (واحد اطلاعات)، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۳۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۷.
۳۹. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۲.
۴۰. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۲/۱۶، صص ۲ و ۱۰.
۴۱. همان، ص ۱۰.
۴۲. همان، صص ۲ و ۱۰.
۴۳. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۶.
۴۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۱۵.
۴۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۱.
۴۶. همان، ص ۱۸.
۴۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۲.
۴۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۲.
۴۹. روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۳.
۵۰. سند شماره ۴۰۴۳۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد تبلیغات جنگ شورای عالی دفاع، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۵۱. سند شماره ۴۴۰۹۰۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از وزارت امور خارجه (دفتر روابط عمومی) به سپاه پاسداران (مرکز فرماندهی)، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۵۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۳.
۵۳. سند شماره ۱۰۸۸۲۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی (رکن ۲) به سماجا ۲ (مرکز فرماندهی)، ۱۳۶۵/۲/۱۷.
۵۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۷، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۴، بغداد - خبرگزاری عراق، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۵۵. روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۶.
۵۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۲.
۵۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۳.
۵۸. سند شماره ۱۳۸۵۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی واحد اطلاعات قرارگاه عملیاتی نجف ۳، ۱۳۶۵/۲/۲۴، ص ۱۴.
۵۹. سند شماره ۱۳۹۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲) به مقام وزارت اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۲۸.
۶۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۷، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۲۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۶۱. همان، صص ۲۵ و ۲۶، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۶۲. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۳، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۶۳. همان، ص ۴، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۶۴. سند شماره ۲۱۲۴۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۵/۲/۱۵، صص ۱۰ و ۱۱.
۶۵. سند شماره ۲۱۲۴۳۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۵/۲/۱۷، صص ۴ و ۵.
۶۶. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۱۳، ۱۳۶۵/۲/۲۹، مجله الطلیعه العربیه (چاپ فرانسه)، ۵ مه ۱۹۸۶ (۱۳۶۵/۲/۱۵).
۶۷. سند شماره ۲۱۲۴۳۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: نشریه گزارش مستقیم، وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۵/۲/۱۸، صص ۴ و ۵.
۶۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۱۷.
۶۹. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۲۰.
۷۰. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۷، رادیو ایران، ۱۳۶۵/۲/۱۴.
۷۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۷، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۱۶، لندن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۷۲. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱۱۰، ۱۳۶۵/۲/۲۵، ص ۵، مجله تایم (چاپ هلند).
۷۳. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۷، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۱۷، کویت - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۵.
۷۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۱۷.
۷۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۵، ص ۲.
۷۶. سند شماره ۱۸۵۴۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: پرونده ضدانقلاب، بازجویی، ۱۳۶۵/۲/۱۵.